

Agnis Buda

Ir mūziķu vārdi, kuri lemti pagātnes aizmirstībai, tomēr Latvijas populārās mūzikas vēsture nav iedomājama bez Jura Kulakova. Viņš pats uzskata, ka dzīvojis īstajā laikā, kurā varēja izpausties hitu sacerētāja talants. Protams, tikpat labi varēja arī neizpausties - reti kāds mūziķis tik bieži izjutis cenzūras spiedienu tā dažādajos variantos. Viņa rokgrupu "Pērkons" aizliedza divreiz - 1983. un 1985. gadā, lai arī jautājums par to, vai tā kādreiz vispār bijusi atļauta, paliek atklāts. Kopš brīža, kad koncertturnejas bija jāpārtrauc finansiālā neizdevīguma dēļ, viņu esam iepazinuši kā tā dēvētās nopietnās mūzikas sacerētāju. Protams, kontūras ir izplūdušas, un - faniem par brīnumu! - grūti precīzi noteikt proporcijas starp Kulakovu kā nopietnu komponistu un roka hitu sacerētāju pat "Pērkona" viskaļākās slavas brīdī...

GRUPU NR.1 - GADA LAIKĀ

Dziesmu štancēšanas svešādās teritorijas

- Kas bija tavs dzinēj spēks, kas bērnībā pamudināja pievērsties mūzikai?

- Motīvs ļoti vienkāršs - mani bērnībā fascinēja paši mūzikas instrumenti, un tas, kā mūziķi no tiem izvilina skaņas. Skatījos uz mūziķiem - īpaši patika orķestri -, un mani pārņēma sajūta, ka es arī tā gribētu izdarīt.

- Atbilstoši muzikologa Artjoma Troicka versijai rokmūzika bijušajā Padomju Savienībā sākās sekojoši: Pits Andersons neskaitāmas reizes apmeklēja kinoseansu, kur pirms filmas kinožurnālā dažas sekundes varēja redzēt spēlētjam Bila Heilija kolektīvu. Vai tevi mūzikai piesaistīja ārzemju grupas vai vietējie vokāli instrumentālie ansambļi?

- Dažādi varianti. Pirmkārt, tās bija vietēja mēroga ballītes. Tās, ko skolā spēlēja lielle puikas. Arī ārzemju informācija manos laikos jau sāka kļūt pieejama, taču nebija video, mēs neredzējām, kā notiek koncerti, bet ieraksti Latvijā ienāca arvien vairāk un vairāk.

- Bet tu mūziku sāki spēlēt jau pietiekami agri - 70-to gadu pirmajā pusē.

- Mācījos Līvānu 1. vidusskolā kopā ar Valdi Muktupāvelu - šobrīd viņš ir etnomuzikoloģijas doktors, strādā Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātē, kokles virtuozs (*psmaida* - A.B.). Jau *tiņu* gados skolā spēlējām ballītes - repertuārā bija gan *bīlli*, gan *Creedence Clearwater Revival*, pa vidu iemaldījās arī kāds *Led Zeppelin* un *Black Sabbath* gabals. Katrā ziņā ieraksti tobrīd Latvijā klejoja itin raiti - vairāk nevajadzēja kāri tvert katru noti no radio. Savukārt, dažus gadus vecākiem cilvēkiem - faktiski *Menueta* paaudzei - viens no galvenajiem mūzikas gūšanas avotiem bija *Radio Luxembourg*. Bet vēl vecāka paaudze - laikos, kad Raimonds Pauls priecēja ar dzezu - informāciju tvēra tikai no radio. Cik zinu, tad ierakstu vispār nebija, un nebija pat paša "nesēja", kurā ierakstīt pa radio dzirdamo. Vajadzēja uztrēnēt fenomenālu atmiņu, lai pēc pēc 2-3 reizu noklausīšanās to dziesmu paturētu galvā. Mūsu laikos jau bija vieglāk - kad studēju *mediņos*, bija magnetofoni, un mūzikā varēja izpētīt itin smalki visu, kas vien interesēja. To arī darīju, jo - tādejādi es mācījos. Studēju *Emersona* un *Veikmena* improvizācijas, pierakstīju tās notis...

- Mēs - izbadējušies roka enerģētikas - uz *Yes* vai *Emerson, Lake and Palmer* skatījāmies gluži kā uz pārgudru cilvēku aizraušanos. Taču, ja palūkojas šodienas acīm, tad 60-to gadu beigas un 70-to gadu sākumu varam aplūkot kā muzikālām idejām vispārsātināko ēru. Gandrīz vai jārunā par vieglās mūzikas zaudētajām iespējām - tolaik tā skanējuma bagātības ziņā jau tuvojās simfonijām.

- Jā, bija gan improvizētas, gan komponētas lietas, katrā ziņā tās tiecās, lai skaņdarbiem būtu kāds sakars ar mākslu, lai tiem piemistu arī mākslas vērtības. Tajā laikā mūzika komerciālus panākumus guva arī tāpēc, ka tā iemiesoja progresīvas vērtības, taču vienlaikus arī māksliniecisko ideālu latīņa tajā laikā pacelta ļoti augstu. Tad rokmūzika bija jauna - es nemaz nevaru iedomāties, ka mūsu laikos kāda rokgrupa varētu kļūt tik populāra kā *bīlli*. Dažādi *hiti* jau joprojām parādās, taču sakarā ar informācijas pārbagātību, tehnoloģiju attīstību un globalizāciju šobrīd mākslinieku slava un karjera kļuvusi ļoti īslaicīga. Nespēju iedomāties, ka kāda grupa vēl spēš nākotnē vienu pēc otra izdot pusduci satriecošu albumu, un katrs būs pārpildīts ar *hitiem*.

- Kāda būtu tava reakcija, ja pēkšņi nāktu piedāvājums - uzraksti, teiksim, Laurim Reinikam vai Gunāram Kalniņam labu dziesmu? It kā būtu jāieiet savdabīgā rūpnieciskās *hitu* štancēšanas teritorijā.

- Es neiederētos tajā sistēmā. Tehniski jau to varētu izdarīt, bet tas būtu formālisms - es šo teritoriju organiski neizjūtu, man tā nav tuva.

- Tu izvēlies tos pašus vārdus, ko Raimonds Pauls, brīdī, kad pie viņa vērsās kāda jau miljonus sapelnījusi Krievijas popzvaigzne. Pauls teic, ka esot jau atpalicis, lai gan ikviens muzikologs nopietnā balsī pateiks: "Pirms gadu desmitiem Paula sacerētie skaņdarbi - sacensībā ar Latvijas estrādes šodienas *hitiem* - var dot kilometros mērāmu handikapu."

- Šobrīd dziesma pārtapusi hipermarketa produktā - tajā iegulda ļoti lielu naudu, tai jāeksistē komplektā ar visu reklāmas kampaņu. Kaut vai tikai tāpēc, lai tādu pašu produktu un informācijas piedāvājuma blīvumā vispār pievērstu sev uzmanību. Arī Latvijā noticis tas pats. Ļoti reti ir gadījumi, kad kāds mākslinieks kļūst populārs, apejot šo sistēmu. Esmu

lasījis, piemēram, ka grupa *Franz Ferdinand* kļuva populāra pateicoties tam, ka savu mūziku pamanījās izvietot tīmeklī. Es teiktu - tas ir izņēmums, kas apstiprina likumu. Uzskatu, ka man ļoti paveicās ar laiku, kurā dzīvoju. Ja šodien jānosauca grupa, kas būtu galvas tiesu pārāka, man nekas nenāk prātā. Runājot par Latviju - ja nu vienīgi *Prāta vētra*.

- Un tas būtiski atšķiras pat vēl no 80-iem, kad atsevišķas grupas Latvijā bija populārākas par daudzām pasaulē slavenām tirdzniecības markām.

- Jā, manā laikā tie bija *Pērkons, Jumprava, Līvi*, nevis *Colgate, Pepsi* vai biksiņu ieliktnīši.

Filharmonijas estrāde un balliņu roks

- Atgriezīsimies 70-ajos. Šodien skolas ballītē, kur visi sanākuši padejot, būtu neiedomājami, ja dzīvais ansamblis rotaļātos ar tik sarežģītu un smagu mūziku kā *Led Zeppelin*.

- Tolaik mums tieši Valdis Muktupāvels bija sadabūjis šos ierakstus. Spēlējām arī Imanta Kalniņa mūziku. Šeit bija tāda saistība - pašreizējais arhibīskaps Jānis Vanags kopā ar Valdi piedalījās ķīmijas olimpiādēs. Abi bija draugi, abi pabeidza LVU Ķīmijas fakultāti. Atceros - kad Jānis Vanags 1973. gadā atbrauca ciemos, pirmoreiz dzirdēju Imanta Kalniņa dziesmas. Pats Vanags spēlēja ģitāru un dziedāja, iespējams, ka viņš arī ballītēs spēlēja.

- ImKas grupu *2XBBM* aizliedza 1969. gadā, taču - atšķirībā no šodienas - 4 gadu vakuums tad laikam nenozīmēja neko.

- Viņš turpināja rakstīt dziesmas, piemēram, Liepājas teātrim. Imanta dziesmas ir mūzikas vērtība no visiem viedokļiem - tās nekad nav kļuvušas banālas, viņš nekad nav nolaidies zemu. Ko nevaram teikt par dažu citu - visnotaļ cienījamu... (*Smieklī - A.B.*)

- Kā tu sapazinies ar Imantu Kalniņu?

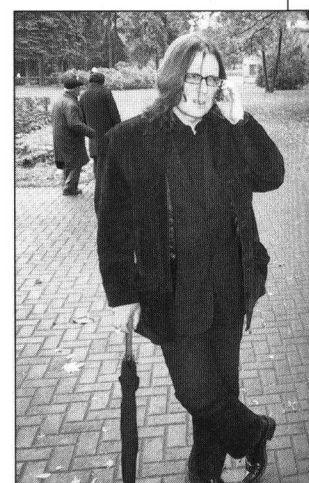
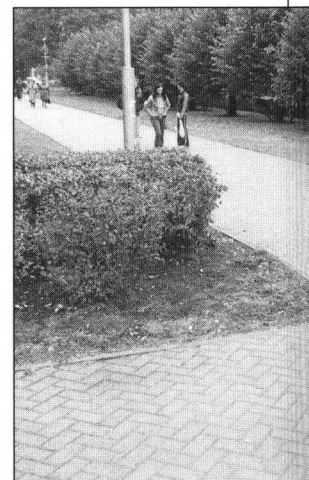
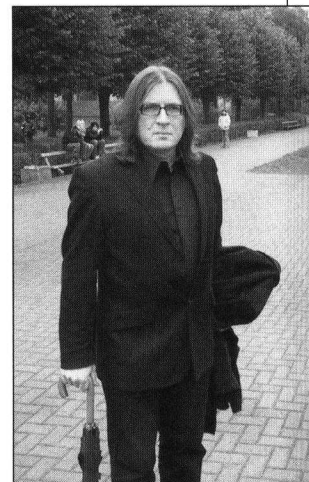
- Tieši *Menuetā*. Kad šis ansamblis uzvarēja televīzijas konkursā *Ko tu proti?*, viņiem pievērsa uzmanību TV skaņu režisors Jānis Blūms, uzņēmās vadību, un 70-to gadu sākumā *Menuets* kļuva par Imanta Kalniņa mūzikas izpildītāju. Es pievienojos 1978. gadā. Grupas biogrāfijā biju trešais vai ceturtais ērgelnieks. Pirmais bija tagad slavenais arhitekts Andris Kronbergs. Eksistē arī kādā Azerbaidžānas festivālā tapušas fotogrāfijas, kur pie *Menueta* taustiņiem sēž tagadējais Konservatorijas rektors un komponists Juris Karlsons. Kādu laiku ērgelnieks bija Imants Paura, kurš vēlāk izvēlējās profesionālu karjeru kādā no Latvijas Valsts filharmonijas ansambļiem. Paura darbojās ansamblī *Tip top*. Arī Adrians Kukuvas vienubrīd pameta *Menuetu*, lai kļūtu par šī Filharmonijas ansambļa dziedātāju. Profesionālu statuss paredzēja koncertprogrammas apstiprināšanu uz visu gadu, kā arī nenormālu koncertu skaitu - viņi tikai braukāja un 'drillēja'. Tomēr te jāskar padomju laika specifika. Jānis Blūms nevēlējās, lai grupa pamestu pašdarbnieku jeb amatieru statusu, un šajā ziņā viņam bija taisnība. *Menuets* bija ļoti populārs, un tam arī nebūtu bijis nekādu problēmu kļūt par Filharmonijas ansambli. Bija skaidrs - ja mēs nokļūtu tuvāk Kultūras ministrijai, attiecīgās komisijas nepieļautu programmu, kas sastāv tikai no Imanta Kalniņa mūzikas. Būtu jāiziet uz kompromisiem, jāiekļauj programmā kaut ko tādu, kas atgādina svešķermeņi. *Menuets* īpaši neaizrāvās ar ļoti plašu koncertēšanu. Šeit vietā sakāmvārds "Labāk pirmie ciemā, nekā otrie Romas impērijā." Respektīvi, šis ilgu laiku bija Latvijas labākais amatieru ansamblis, regulāri guva pirmās vietas Latvijas skatēs un *Liepājas dzintaros*. Bija alternatīvais variants - būt kaut kādiem trešajiem Filharmonijā - pēc *Modo* un *Eolikas*.

- Starp citu, bija arī zināms žanrisks nodalījums - Filharmonija tomēr asociējās ar kaut kādu marmelādi un sīrupu, turpeti tajā laikā jaunieši *tusiņos* uzskatīja, ka "pa istam" ir tikai roks.

- Jā - ja bija runa par Filharmoniju, tad tas nozīmēja estrādes ansambļus. Te jau atkal nonākam pie tā, par ko tikko runājām - šobrīd labs ir tikai tas, ko var labi pārdot.

- Uz amatieriem vairāk bija attiecināmi arī mūzikas un politikas saskarsmes punkti. Juris Sējāns kādreiz man rādīja albumu ar *Menueta* bildēm - vienā puīši *Liepājas dzintarā* redzami tādos kā talāros, kas krāsainā variantā stipri atgādināja sarkanbaltsarkanos karogus.

- Tad es vēl grupā nebiju. Iespējams, tas notika arī neapzināti, bez iepriekšēja nodoma. Čaļiem šuva tērpus ar domu "lai būtu interesanti", bet beigās izrādījās, ka tie sanākuši Latvijas karoga krāsās - pat sarkanās un baltās krāsas proporcija izrādījās uzkrītoša. Vēl tad uz skatuves kāpa meitenes tautastērpos un ar koklēm rokās. Brieda liels skandāls, bet, šķiet, to novērsa tieši Blūma virtuozā diplomātija.

Neviena neapstiprinātais nosaukums "Pērkons"

- Atceros, kad pēdējoreiz piezvanīju Blūmam, viņš gulēja slimnīcā un uzstājīgi aicināja atbraukt, lai kaut ko izstāstītu. Toreiz neaizbraucu, un, laikam ritot, arvien vairāk domāju, ka esmu palaidis garām kādu noslēpumu.

- Man grūti iedomāties, ko Blūms tik slepenu varētu pastāstīt - viņš mums ļoti maz atklāja. Viņš nodarbojās ar sarunām varas iestāžu gaitēņos. Blūms tur visus vairāk vai mazāk pazina, viņam bija izcilas - sauksim lietas īstajos vārdos - demagoga spējas. Viņš varēja - ja ne gluži katram sagrozīt galvu, tad noteikti samulsināt ikvienu.

- **Varbūt Blūma aicinājums varēja būt saistīts ar *Menueta* diskvalifikāciju?**

- ... 1983. gadā, kad pirmoreiz bija izjūtamās īstas represijas attiecībā uz *Pērkonu*, sarīkoja kaut kādu ārkārtas tarifkācijas skati. Patiesībā šī bija lieta, kas Blūmu ļoti satrieca - lai arī *Menuets* tolaik vairāk nebija pārāk aktīvs. Bija sākusies *Pērķona* "ēra", bet grupas sastāvā, kā zināms, piedalījās daži no *Menueta*. Ansambļu skatēs piešķīra kategorijas: trešā nozīmēja, ka drīkst spēlēt tikai savā klubā, otrā - savā rajonā, pirmā - visā Latvijā. Vari minēt, kuru kategoriju 1983. gadā piešķīra nopelniem bagātajam ansamblim *Menuets*? Tieši tā - trešo, jo tajā spēlēja *Pērķona* dalībnieki. Līdz ar to uz visu gadu - līdz nākamajai skatei - *Menuets* izrādījās pilnībā paralizēts. Drīkstēja spēlēt vienīgi "savā mājā" Mūkusalas ielā, kur toreiz atradās Popova Radiorūpnīcas kultūras nams, bet tagad - ķīniešu restorāns.

- **Kad pirmo reizi izjuti zvaigznes sajūtu - ar neizbēgami sekojošo cilvēku ievēribu un mīlestību?**

- Tas bija divreiz: vispirms, kad pievienojos *Menuetam* - kā supergrupas dalībnieks, bet tā pa īstam - kad sākās visas *Pērķona* lietas.

- **Un *ARKA* - it kā tikai starposms?**

- Šī grupa bija populāra noteiktās aprindās, vairāk - studentu vidē. Te ir nianse - par *ARKU* var uzskatīt grupu, kas spēlēja tikai instrumentālo mūziku. Bija savdabīgs pārejas periods - par *Pērķonu* nedrīkstējām saukties tādēļ, ka tajā laikā visi nosaukumi bija jāapstiprina... Ja tagad labi padomā - esmu pilnībā drošs, ka nosaukums *Pērķons* vispār nekad oficiāli nav apstiprināts. To pieņēma, lietoja, tādējādi vienubrīd bija pārejas periods, kad *Pērķons* patiesībā slēpās zem *ARKAS* vārda. Koncertu pirmajā daļā skanēja *ARKAS* instrumentālās kompozīcijas, bet otrajā tie paši cilvēki - jau kopā ar dziedātājiem - spēlēja *Pērķona* dziesmas. Turklāt, *Pērķons* allaž oficiāli skaitījies dažādu lauksaimniecības vai zvejniecības uzņēmumu rokgrupa Jura Kulakova vadībā. Vai tā bija padomju saimniecība *Ezerciems*, vai kolhozs *Padomju Latvija*, vai zvejnieku kolhozs *Selga*. Nosaukums *Pērķons* oficiāli parādījās līdz ar *Atmodas* sākšanos, apmēram 1987. gadā.

- **Īsti neapstiprināta nosaukuma rokgrupas aizliegšana, izrādījās, maz ko deva. Parādījās lenšu dubultalbums, kas dārdēja visās malās - dzīvokļos, kopmītņu gaitēņos. Ja jauniets sevi kaut cik cienīja, tad - vēlākais - 1984. gadā viņa kolekcijā šim *dubultniekam* vienkārši bija jābūt.**

- Tas bija mūsu pašu ierakstīts, izdots un, iespējams, Lapinska pavairots. Pēc tam, kad *Menuetam* piešķīra viszemāko kvalifikāciju un *Pērķonam*, cik sapratu - vispār neko, nolēmām ierakstīt savas dziesmas. Mūs aizliedza 1983. gada sākumā, bet vasarā Ievas Akurāteres mājā Mežaparkā iekārtojām studiju - ar viņas mammais laipnu atļauju. Šo eksperimentu atkārtot viņa gan laikam negribētu...

- **Popularitātes apziņa, patiešām provocējošie ritmi un akordi, teksti ar zemtekstiem - vai tolaik *Pērķona* aizliegšanas tev un tavai grupai patiešām šķita pārsteigums? Vai drīzāk šeit nav jārunā par latvieša spītīgumu un sūtību?**

- Ak jā, par sūtību. Pats nevaru visu paturēt atmiņā, bet Naurim Puntulim patīk citēt manus izteicienus. Reiz *Pērķona* pirmsākumos es esot teicis: "Ja gada laikā nekļūstam par Latvijas grupu Nr. 1, tad klapējam to bodīti ciet!" Sanāca, ka citi mūs klapēja ciet, pirmoreiz jau divus gadus pēc grupas darbības sākšanās. Tajā brīdī mūsu koncertu skaits tuvojās Filharmonijas grupu uzstāšanās grafikam. Un tieši tajā reizē, kad notika incidents, mums bija paredzēti 6 koncerti 3 dienās Dzelzceļnieku kultūras namā - trijos un septiņos pēcpusdienā. Faktiski visas biļetes bija izpārdotas - situācija, kas mūslaikos Latvijā nav iedomājama.

- **Ari Rietumos to tagad grūti iedomāties. Divus koncertus dienā savas slavas zenītā aizvadīja *Elviss Preslijs*, bet tagad dzirdam, ka, nespējot pārdot biļetes, turneju atceļ *Kristīna Agilera* vai arī *Madonna* pazemina savu biļešu augstās cenas. Taču - atpakaļ pie *Pērķona* koncertdzīves tuvplāniem.**

- Vēl viena epizode, ko Nauris mēdz atgādināt, lai arī jauniem censoņiem tas noteikti nav labs piemērs. Nauris pirms sava pirmā koncerta *Pērķona* sastāvā man esot kautrīgi jautājis, kad būs mēģinājums. Es esot atbildējis: "Čomiņ, nepaliec smieklīgs!" Tas nenozīmē, ka mēs bijām avantūristi un anarhisti - mēs mēģinājām gan, turklāt, ļoti nopietni, taču nekad neesam

to darījuši vienkārši tāpat, grafika pēc - sanākt tikai tāpēc, lai atkārtoti drillētu un kaut ko tur slīpētu. Kad kāda dziesma sasniedza pieņemamu kondīciju, tad arī mēģināšana beidzās, jo katram bija skaidrs, kas viņam jā dara - viss mēģinājumā izrunāts, pārējais palika uz katra paša sirdsapziņas. Līdz ar to palika telpa spontānām improvizācijām koncerta laikā, daudz kas no šādām improvizācijām vēlāk pārvērtās paliekošos elementos. Naura gadījumā bija tā, ka notis viņam bija iedotas, pie klavierēm es ar viņu biju pamēģinājis, vārdu sakot - viņam savas dziesmas bija jāiemācās. Un viss!

- No malas raugoties, uz skatuves *Pērkons* - ar brāļu Sējānu akmens sejām - izskatījās ļoti nopietns, ja ne pat bargs. Lai gan īstenībā tā varēja būt ar jautrību apbārstīta uzdrošināšanās.

- Tas viss tā bija. Man būtiskākais ir perfektums un skaidrība konceptuālajā un idejiskajā līmenī. Ļoti augstu vērtēju izpildījumā sasniegtās emocijas un dinamiku. Mani neuztrauc skanējuma tehniskas detaļas, sīkas kļūdas vai neprecizitātes. Galu galā tas ir prieks un baudījums mums pašiem. Un vēl klausītājiem arī, protams.

- Vai tieši tāpēc arī grupai nosaukums *Pērkons* un albumam *Ar zibeni pa dibenu?* Vai arī konceptuālās tālredzības jomā es kaut ko pārspilēju?

- Nē, nosaukums ir veiksmīga sagādīšanās. Te drīzāk jārunā par nacionālās rokmūzikas misijas apziņu. Nosaukumam bija jābūt gan izteikti latviskam, gan arī rokmūzikai piemērotam. Savukārt, albuma nosaukumu *Ar zibeni pa dibenu* aizguvu no trimdas latviešu krekliņa, ko 80-to sākumā man uzdāvināja viena draudzene no Amerikas. Atzīstos - to neizdomāju es.

"Menuets" un politiskās dziesmas festivāls

- Ja zibensgrupu salīdzinām ar citām, kaut vai *ARKU* - *Pērkons* viennozīmīgi bija izteikts protests plašā savas izpausmes frontē, teju vai revolūcija roka ritmos.

- Tā jau tas patiesībā arī bija. Ja runājam par tekstiem - Melgalva dzejoļos bija daudz sociālgroteskas elementu, tāpat tos reizēm varēja saskatīt arī Klāva Elsberga rindās. Muzikālajā ziņā tas bija protests pret latviešu mūzikā valdošo lielo pliekaniību. Atceries Staļina laika citātu - kurš šodien spēlē dzezu, tas ritā nodos dzimteni!

- Kādi mesli tomēr bija jāmaksā padomju režīmam?

- Te jārunā par *Menuetu* - grupa, pārāk nepazemojot sevi, kaut kādas nodevas maksāja. Savādāk nemaz nevarēja būt. Pie reveransiem var pieskaitīt arī dažu puslīdz gaumīgu lietu tulkošanu no krievu valodas. *Menuetam* bija arī *Piecas balādes par Matisonu*, ar kurām tas devās uz politiskās dziesmas festivālu Austrumberlīnē. Tur savācās visādi strādnieku mūziķi vai kreiso partiju un arodbiedrību sponsorētas grupas no Eiropas. *Menuets* pārstāvēja nevis Latviju, bet gan visu Padomju Savienību - lai galīgi nekrustu kaunā, uz turieni neuzdrošinājās sūtīt kādu "galīgo" komjauniešu ansambli.

- Atceros *ARKAS* programmu, kas sākās ar Georgija Sviridova melodiju *Vremja, vperjod!*. Auditoriju pāršalca divdomīgi smaidi, knosīšanās liecināja par neizpratni.

- Starp citu - ļoti laba kompozīcija, būtībā īsts roka gabals. Es *mediņu* laikā to izpildīju kopā ar akordeonistu orķestri - spēlēju klavieru solopartiju. Tā ir mūzika trauksmainai filmai par komunistisko jauncelsmi. Tur patiešām iekšā ir milzīgs *draivs*, pamatīga enerģija.

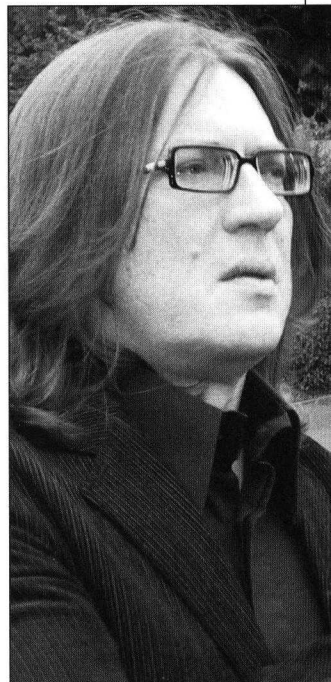
- Jā, bet vēlāk - jau kocertprogrammas spēlēšanas laikā - ar šo melodiju sākās milzīgās Padomju Savienības galvenais informatīvais raidījums *Vremja*. Un raidījums vēstīja, ka iedarbināts kaut kāds 3. bloks, palaista 4. turbīna vai arī kāda sivēnmāte var lepoties ar 17 sivēntiņu lielu metienu. Publikas neizpratne bija - *Kulakovs ķeries pie Ezopa valodas, jo bez šīs melodijas viņu nelaistu uz skatuves?*

- Tas vienkārši ir labs padomju komponista gabals. Starp citu, pēc 10 gadiem *Pelēkās dziesmas* izskaņā es to citēju vēlreiz. Jā, ja sasaista ar padomju valsts informatīvo raidījumu, tad sanāk Ezopa valoda. Bet nedomāju, ka to jāuztver kā pielaižīšanos - programmā blakus Sviridova kompozīcijai bija dažādi gabali. Mēs spēlējām vienu Musorgska grāvēju, iemaldījāmie Grīga *Pēra Ginta* ciklā, bija gana enerģētisks gabals - vai nu maršs vai uvertūra - no Hačaturjana baleta *Spartaks*, kurā, manuprāt, Māris Liepa atveidoja galveno varoni.

- Atkal nonākam pie politikas, kas kultūras laukā iemaldījās zemteksta izskatā.

- Nonākam pat pie dubulta zemteksta. Šeit ir gan asociācijas ar vergu sacelšanos, gan arī tas aspekts, ka baletdejojājam Mārim Liepam šī bija viena no slavenākajām lomām, par ko viņš dabūja valsts prēmiju vai Tautas skatuves mākslinieka titulu.

- Jēdziens *klasika* kļuvis neviennozīmīgs - *The Rolling Stones* skaņdarbu *Sympathy for the Devil* daudzi atceras jau trešdaļgadsimtu. Bet tas saistīts ar Altamontas ātrumtrasē noritējušu koncertu, kura laikā nogalināja tā apmeklētāju. Izraisījis grandiozs skandāls, minēja Altamontā noritējušās traģēdijas līdzību ar klasisko *vodu* rituālu - klātesošajiem nepieciešamas apreibināšanās vielas, vajadzīgs cere-

monijas norises epicentrs, proti - skatuve, tāpat neiztikt bez upurēšanas un asinīm. Arī šī paša *Sympathy for the Devil* skanējums ir tuvs *vudu* rituālu mūzikai.

- Nosaukums jau ir ļoti zīmīgs, jā.

- Vaicādams par mūzikas ezotērisko pusi, negribu visu zīmēt tikai melnās krāsās - pēdējos gadu desmitos daudzi ārsti atzīst mūzikas terapijas lietderīgumu, tāpat arī daudzi vadošie viduslaiku komponisti faktiski dzīvoja baznīcas maizē.

- Piemēram, Bahs. Šis ir nopietns jautājums - protams, tas viss ir un eksistē. Un tas viss ir ļoti nopietni. Kad cilvēks raksta mūziku vai dzeju, ir svarīgi, ar kādu ideju to visu rada, par ko ir domāts, un tas viss - loģiski - galarezultātā ir atrodams. Piemēram, *Pērkonu* gadījumā es teiktu, ka tā tomēr bija latviskas rok-mūzikas misija. Tajā visam pāri stāvēja mīlestība. Ar tumšiem spēkiem vai ar globālo ļaunumu mēs nekoķetējām. Un, ja kādam liekas, ka *Balāde par gulbi* kaut kas tāds ir, tad tomēr vērts vairāk iedziļināties dziesmas tekstā. Patiesībā šeit ir darišana ar ļoti skarbā un paradoksālā formā pasniegtu domu.

- Kā zināms, liela daļa auditorijas nekad nespēj iegauvēt visu skaņdarba tekstu, bet gan tikai akcentētus vārdus, frāzes, rindiņas.

- Jā, tur ir atsakaņas: *gulbi - stulbi, kapa - slapa*. Varbūt vārdu spēles rezultātā kāds gribētu domāt - *ja jau sarkans, tad jāsit vēl* - un aizdomāties par komunisma iznīcināšanu tieši šādā veidā. Patiesībā *Balāde par gulbi* ir psihoanalītiska etīde jeb dzejolis par sirds-apziņu un robežas pārkāpšanu.

Nošu skaistums un dziesmu rakstītāja amats

- No kurienes, tavuprāt, mūzika ierodas komponista galvā? Kāpēc, piemēram, es neko nevaru sacerēt?

- Kāpēc nevari? Tekstus taču tu vari sacerēt?... Redzi, tās ir blēņas - tu vari gan. Sacerēt var jebkurš. Vai tu esi kādreiz mācījis spēlēt kādu mūzikas instrumentu?

- Pārāk maz.

- Bet esi - un tas nozīmē, ka vari arī sacerēt. Un, iespējams, kādam tas arī liksies labi, vai vismaz interesanti. Tāpat arī es varu sacerēt dzejoli. Taču šis dzejolis būs šausmīgs. Piemēram, šodien sacerēju dzejoli - ja to tā var saukt. Rīta pusē piedalījās jaunajā ēdienu gatavošanas raidījumā televīzijā. Ideja - sacenšas divi profesionāli pavāri, viņiem blakus nepavāri, kuri negatavo, tikai pienes produktus, savukārt, tos viņiem iedod režisora asistente. Es biju nepavārs, plucināja salātu lapas, otram pavāram asistēja Baiba Kranāte, un, kad Viesturs Krauze man jautāja, vai šajā sakarā man nerodas kaut kādas muzikālas idejas, sākumā neattapu atbildēt, jo bija pārāk agrs rīts gudrām domām - aptuveni divpadsmit. Taču, atgriezies mājās, sapratu, ka esmu domājis par 'spīnātu simfoniju', 'salātu balādi' un 'kantāti ar Kranāti'. Sanāca taču pilnībā netalantīgs dzejolis, vai nē? Tici man - tu arī vari.

- Mārtiņš Brauns intervijā reiz teica - ikviens var sarakstīt 1-2 *hitus*, bet komponists sākas kaut kur tālāk.

- Es drīzāk runātu par mūzikas meistarību un mūziķi, kas apveltīts ar kādu īpašu talantu. Stingru terminoloģiju pielietojot, komponists visdrīzāk ir amats, kam, protams, vajadzīgs talants, bet savā būtībā tā tomēr ir lieta, kas vienkārši jāizstudē. Piemēram, mūzikas teorija visās izpausmēs. Es teiktu tā - komponists drīzāk ir tas, kurš var uzrakstīt jebko - labāk vai sliktāk, bet pietiekami profesionāli. Tāpat kā galdnieks var uztaisīt puslīdz pieklājīgu krēslu, lai arī, piemēram, ikdienā specializējas svečturu virpošanā. Par *hitiem* runājot, angļu valodā terminoloģija varbūt ir mazliet skaidrāka. *Hitu* sacerētāju sauc *songwriter* - dziesmu rakstītājs. Teiksim, *billi* ir visizcilākie to sacerētāji popmūzikā, taču par komponistiem es viņus vienlīdz nenosaukšu. Viņi notis lāgā nepazīna - vismaz savas darbības sākumā, varbūt arī beigās. Taču viņiem bija izcils talants. Mūzikā - tāpat kā gleznošanā - ir lietas, ko apgūst vismaz padesmit gadus, ieskaitot augstskolu, un rezultātā savienojas viss - muzikālā pieredze, filosofija. Ļoti daudz kas savienojas - ne velti arhitektūru sauc par sastingušu mūziku. Piemēram, lielas formas kompozīcijas ir arī jāplāno - te parādās arī psiholoģija, gandrīz vai matemātika. Arī grafika. Parādās interesanta lieta - ne velti mākslinieki dažkārt notis savos darbos izmanto vienkārši kā vizuālo elementu. Mans kompozīcijas profesors Pēteris Plakidis Konservatorijā reiz teica: "Ja tās notis labi izskatās, tad tās arī labi skan." Tas ir nopietni - daudz ko var pateikt, tikai uzmetot skatienu nošu rakstam. Ja esi ieradvis bieži spēlēt, daudz saskaries ar notīm, tad daudzu gadu laikā tevī uzkrājusies pieredze tev ļauj par skaņdarbu spriest jau gluži vizuāli. Ieraugot savā priekšā samudžinātus nošu rakstus, vari būt drošs, ka diez vai cik labi tas skaņdarbs neskanēs.

